

TĚŠÍNSKO

ročník 65 • 2022 • číslo 1

ČLÁNKY A STUDIE

- 1 **Jonáš Nigrini – exulant mnoha tváří**
Thomas G. Roth
- 25 **Nástin vývoje kulturní krajiny české části Těšínska před průmyslovým rozvojem**
Nela Žíhalová
- 39 **K historii hostince Harenda v Dobraticích (Bukovicích)**
Lukáš Lisník

MATERIÁLY

- 59 **Těšínské knížecí panství z pohledu dvou urbaniálních sumářů z let 1567 a 1594**
Radim Jež

ROZMANITOSTI

- 97 Muzeum Těšínska v roce 2021 | Výroční zpráva | *Zbyšek Ondřeka*
- 111 Zajímavé invazní druhy na Těšínsku | Borovice vejmutovka (*Pinus strobus* L.) | *Daniela Podstawková*
- 114 Sto let od vzniku Polské společnosti turisticko-sportovní „Beskid Śląski“ v České republice | *Halina Twardzik*
- 117 Mezinárodní sympozia Frýdlantský umělecký smalt 1999–2014 | *Karel Bogar*
- 124 Před 50 lety zemřel prof. Ing. Josef Hlisenkovský | *Jiří Hlisenkovský*
- 126 Devadesátiny skladatele kompozice | *Piotr Horzyk*
- 129 František Vaníček (1933–2021) – ohlédnutí za životem jednoho člověka | *Vlasta Krautová*
- 131 Folklorista a pedagog Boleslav Slováček | *Lucie Kaminská*

Z NOVÉ LITERATURY (NEJEN) O TĚŠÍNSKU

- 135 Acta Musei Beskidensis, tom. 10, 2018
- 136 Stanovský, Jiří – Boža, Petr – Koloničný, Lubomír – Roháčová, Magdaléna: Nosatcovití brouci Slezska (severovýchodní Moravy) / Weevil beetles of Silesia (northeastern Moravia)
- 137 Hruboš, Jan: Janovice v proměnách věků
- 139 Krůl, Martin: Šance v Mostech u Jablunkova. Obrana slezské hranice v průběhu staletí
- 140 Jež, Radim – Pavelková, Ilona: Století českého školství v Jablunkově s nástinem vývoje vzdělanosti od počátku k dnešku
- 142 Dolejší, Kateřina – Haničák, Ondřej (edd.): Modestia est signum sapientiae. Studie nejen o středověkém umění k poctě Dalibora Prixe

Sto let od vzniku Polské společnosti turisticko-sportovní „Beskid Śląski“ v České republice

Halina Twardzik

V 19. století v Těšínském Slezsku docházelo k velkému rozvoji průmyslu včetně železniční dopravy, která přirozeně ovlivnila vývoj turistického ruchu. Již v roce 1893 byla založena první místní německá turistická organizace Beskidenverein, jejíž zásluhou byl vydán první ilustrovaný průvodce po Beskydech a okolí a během následujícího dvacetiletí bylo postaveno několik horských chat. Zakrátko došlo také k nárůstu aktivit polských turistů. V roce 1910 byl v Těšíně založen spolek Polskie Towarzystwo Turystyczne „Beskid“ s počátečními 300 členy. Jedním z jeho nejdůležitějších úkolů se stalo vybudování vlastní turistické chaty v Beskydech. Na jaře roku 1913 bylo započato se stavbou chaty na Ropicičce a již 6. července téhož roku byla chata slavnostně posvěcena. Bohužel v dubnu 1918 došlo k tragické události, kdy neznámý žhář chatu zapálil a chata zcela shořela. Po rozpadu rakousko-uherské monarchie se změnily politické poměry také v Těšínském Slezsku. V červenci 1920 představitelé evropských velmocí

rozhodli o rozdělení tohoto území a občané polské národnosti žijící na levém břehu řeky Olzy začali být označováni jako polská národnostní menšina v Československu. Vystala potřeba založení nové organizace pro polské sportovce a turisty na tomto území.

V březnu 1922 se konala první schůze turistického spolku Towarzystwo Turystyczne „Beskid Śląski“ v Československu. V letech 1922–1923 tento spolek čítal až 2000 členů ve 47 pobočkách. V čele stál neúnavný propagátor, školní inspektor Władysław Wójcik. Významným předělem byl rok 1930, kdy se změnila organizační struktura spolku, jehož hlavním úkolem se stala aktivizace činnosti v oblasti turistiky, lyžování, sportovních her, lehké atletiky a vlastivědy. Kromě toho došlo k ustavení nového názvu na Polskie Towarzystwo Turystyczno-Sportowe „Beskid Śląski“ w Czechosłowacji. Podařilo se také postavit vlastní turistickou chatu na Kozubové, která byla slavnostně otevřena v září 1929. Kromě chaty spolek vybudoval

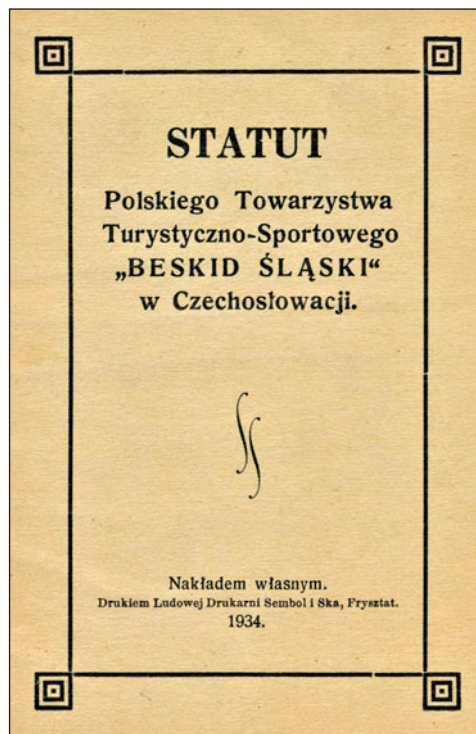
Schronisko Tow. turyst. „Bezkid“ na Ropiczce

Chata na Ropicičce – první polská turistická chata na Těšínsku, r. 1914, Muzeum Těšínska

ještě sedm skokanských můstků. Velkým úspěchem bylo vydávání vlastního tisku s názvem *Przewodnik Turystyczny*. V časech polského záboru byl PTTS „Beskid Śląski“ včleněn do spolku Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, což vedlo k útlumu aktivity, načež druhá světová válka veškerou činnost zcela ukončila. Celá řada členů spolku (včetně předsedy Władysława Wójcika) zahynula v koncentračních táborech.

Bezprostředně po druhé světové válce se hrstka turistů z PTTS „Beskid Śląski“ rozhodla obnovit činnost organizace. Proto se již dne 14. srpna 1945 konala v Karvině první schůze spolku, které se zúčastnilo 42 členů. Bohužel o necelé tři roky později, 13. března 1948, komunistická vláda svým rozhodnutím jeho činnost opět ukončila. Polská turistická a sportovní aktivita v regionu byla na dlouhou dobu utlumena. Smutnou tečkou za všemi těmito událostmi se stal požár, jenž 9. února 1973 zničil chatu na Kozubové, jedinou polskou turistickou chatu v Těšínských Beskydech na území tehdejší Československé socialistické republiky.

Teprve po roce 1989 bylo možné opět rozvinout snahy o obnovení činnosti. Žádost

Stanovy spolku Polskie Towarzystwo Turystyczno-Sportowe „Beskid Śląski“ w Czechosłowacji, r. 1934, Muzeum Těšínska

Kamenný pomník na Javorovém postavený u příležitosti 100. výročí Polského turisticko-sportovního spolku „Beskid Śląski“ v České republice, objekt navrhnul architekt Karol Ciešlar, umělecky ho ztvárnil sochař Martin Kuchař, odhalen byl 23. listopadu 2021, archiv autorky

Klub bývalých fotbalistů Orly Zaolzia, 1. srpna 2020, archiv autorky

o registraci PTTS „Beskid Śląski“, jako pokračovatele a dědice předválečného spolku, byla vyřízena kladně. Na ustavující schůzi v listopadu 1991 došlo jak ke zvolení prvního výboru, tak ke stanovení směrů činnosti. V počátcích činnosti obnoveného spolku byl kladen důraz především na pořádání pěších túr v Beskydech a na rozšíření členské základny. Současně usiloval o navrácení předválečného jmění; tuto záležitost se však bohužel do dnešního dne nepodařilo úspěšně vyřešit. Jediný majetek, jenž byl spolku po sametové revoluci vrácen, je pozemek na vrcholu Javorového. K oslavě letošního jubilea zde spolek vybudoval zajímavé odpočinkové místo.

Aktuálně spolek čítá kolem 600 členů. Ti pocházejí ze širokého regionu, od Bohumína až po Mosty u Jablunkova, několik členů je z Polska. Členové se sdružují v šesti oblastních skupinách, přičemž každá má svého důvěrníka. Činnost řídí 16členný výbor, sídlo se nachází v Českém Těšíně. V rámci spolku pracují tři sekce: turistická, cyklistická a sportovní. Ve sportovní sekci navíc působí dva kluby – dvě staré gardy sdružující bývalé fotbalisty.

Sportovní sekce organizuje především účast sportovců z regionu na světových letních, zimních nebo mládežnických hrách pro Poláky žijícími za hranicemi Polska. Tyto velkolepé akce s obrovskou účastí sportovců ze všech

kontinentů světa se konají každý rok v Polsku, a to vždy v jiném městě. V posledním desetiletí získala reprezentace polské menšiny v České republice hned šestkrát první místo v soutěži družstev.

Cyklistická sekce zase úzce spolupracuje s klubem cyklistiky v polském Těšíně. Vzájemně se účastní akcí pořádaných oběma kluby a celou řadu akcí organizují společně. Tradičně spolu každý rok na jaře vyjíždějí k pramenům Olzy pod Baraní horou a na podzim k soutoku Olzy s Odrou v blízkosti Bohumína. Mimo to skupinka mladých cyklistů pravidelně sjíždí na horských kolech beskydské hřebeny.

Nejvíce aktivní je turistická sekce. Pořádá v každém roce kolem 60 celodenních akcí. Jsou to vycházky k zajímavým místům Těšínského Slezska, náročnější výšlapky na vrcholy Slezských a Moravskoslezských Beskyd a autobusové zájezdy do odlehlějších pohoří v České republice, Polsku a na Slovensku. V roce 2002 se konal první týdenní autobusový zájezd na Šumavu. Byl to velmi úspěšný počín, který zahájil tradici vícedenních a týdenních autobusových zájezdů. Účastníci těchto zájezdů prošli Bieszczady, Nízké Beskydy, Krkonoše, Jizerské hory i Orlické hory a všechna hlavní pohoří Slovenska. Nejsou to však vždy jen cesty za pohybem, ale také za poznáním dějin,

Polští turisté na vrcholu Lysec (1 380 m n. m.) na slovenské Velké Fatře, 7. června 2014, archiv autorky

návštěvy kulturních památek nevyjímaje. Pro menší skupinky turistů organizuje sekce vícedenní náročnější túry – letní i zimní přechody Tater, Fatry nebo Alp. Velmi cenná je spolupráce s obdobně zaměřenými organizacemi: Klubem českých turistů MSK, Klubem slovenských turistů z Kysuc nebo PTTK z Těšína a Visly. Několikrát v roce se setkávají na akcích pořádaných jednotlivými kluby. Velké oblíbenosti se těší výšlap *Do zródel Wisły* nebo přechody Kysuc *Krajom drotárie*.

Činnost spolku PTTS „Beskid Śląski“ je zaměřena na propagaci sportu, pěší turistiky a cykloturistiky jako činnosti poznávací i sportovní pro nejširší veřejnost, vytváření podmínek pro aktivní sportovně-turistickou činnost a propagaci zdravého životního stylu. Velký důraz je kladen na důkladné poznávání regionu Těšínska. V kalendáři akcí je vždy několik výšlapů, cyklistických akcí nebo procházek okolím Těšína, které připomínají významné historické události a podchycují folklorní a kulturní dění na Těšínsku.

Mezinárodní symposia Frýdlantský umělecký smalt 1999–2014

Karel Bogar

Jako mnoho věcí na světě vzniklo i 1. mezinárodní symposium Frýdlantský umělecký smalt v roce 1999 jako výsledek snahy několika osamělých donkichotů upozornit na skutečnost, že tradičnímu smaltérskému řemeslu pomalu zvoní hrana. Zdálo se, že středoevropské prvenství historie technického smaltu na litině a později na ocelovém plechu, kterým se mohlo Pobeskydí pochlubit – umění ohně – jak se smaltu říká, pomalu vyhasíná...

Je smutné, že skutečná situace technického smaltu v současnosti předčila ty nejchmurnější představy z doby, kdy tento pokus o jeho rehabilitaci vznikl.

Tradice technického smaltu navázala na skutečnost, že město Frýdlant nad Ostravicí je proslulé od raného novověku železářskou výrobou. Na ni v 19. století navázala i povrchová úprava kovů ve formě technického smaltu. Původně malá dílna firmy Leese

CONTENTS

Volume 65 • 2022 • Number 1

ARTICLES & STUDIES

- 1 **Jonáš Nigrini: a Multi-Faceted Exile**
Thomas G. Roth
- 25 **Outline of the Development of the Cultural Landscape of the Czech Part of Těšín Silesia before Industrialization**
Nela Žiňalová
- 39 **On the History of the Harenda Inn in Dobratice (Bukovice)**
Lukáš Lisník

MATERIALS

- 59 **The Estate of the Těšín Dukes in Terms of Two Urbaria from 1567 and 1594**
Radim Jež

VARIOUS

- 97 Museum of Těšín Silesia in 2021 | Annual Report | *Zbyšek Ondřejka*
- 111 Interesting Invasive Species in the Těšín Silesia | White Pine (*Pinus strobus* L.) | *Daniela Podstawková*
- 114 One Hundred Years since the Establishment of the Polish Hiking and Sports Society „Silesian Beskid“ in the Czech Republic | *Halina Twardzik*
- 117 International Symposiums Art Enamel of Frýdlant 1999–2014 | *Karel Bogar*
- 124 Professor Josef Hlisenkovský died 50 Years ago | *Jiří Hlisenkovský*
- 126 Ninetieth Birthday of the Composer | *Piotr Horzyk*
- 129 František Vaniček (1933–2021) – a Person's Life in Retrospect | *Vlasta Krautová*
- 131 Folklorist and Pedagogue Boleslav Slováček | *Lucie Kaminská*

FROM THE NEW LITERATURE OF (not only) TĚŠÍN SILESIA

- 135 Acta Musei Beskidensis, tom. 10, 2018
- 136 Stanovský, Jiří – Boža, Petr – Koloničný, Lubomír – Roháčová, Magdaléna: Nosatcovití brouci Slezska (severovýchodní Moravy) / Weevil beetles of Silesia (northeastern Moravia)
- 137 Hruboš, Jan: Janovice v proměnách věků
- 139 Krůl, Martin: Šance v Mostech u Jablunkova. Obrana slezské hranice v průběhu staletí
- 140 Jež, Radim – Pavelková, Ilona: Století českého školství v Jablunkově s nástinem vývoje vzdělanosti od počátku k dnešku
- 142 Dolejší, Kateřina – Haničák, Ondřej (edd.): Modestia est signum sapientiae. Studie nejen o středověkém umění k poctě Dalibora Prixe

REDAKČNÍ RADA

PhDr. Karel Bogar
prof. PhDr. Dan Gawrecki, CSc.
dr hab. Waclaw Gojniczek, prof. UŠ
doc. PhDr. Blažena Gracová, CSc.
prof. PhDr. Dušan Janák, Ph.D.
prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.
PhDr. Jaromír Kalus
prof. PhDr. Irena Korbelářová, Dr.
doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc.
PhDr. Karel Müller
doc. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D.
Mgr. Jiřina Veselská

REDAKCE

Odpovědný redaktor: PaedDr. Zbyšek Ondřeka
Výkonný redaktor: prof. PhDr. Rudolf Žáček, Dr.
Tajemník redakce: PhDr. Radim Jež, Ph.D.
Redaktoři: Mgr. et Bc. Lenka Nováková, Ph.D.; PhDr. David Pindur, Ph.D.
Jazyková editace: Mgr. Lenka Ježová Bichlerová
Překlad resumé do anglického jazyka: Mgr. Lenka Mandryszová
Grafický návrh: Petr Kwašný, UPGRADE CZ s.r.o., Ostrava
Odevzdáno do tisku: 15. 9. 2022
Vyšlo: 31. 10. 2022
Tisk: PRINTO, spol. s r.o., Ostrava

ADRESA REDAKCE

Muzeum Těšínska, příspěvková organizace, Masarykovy sady 103/19, 737 01 Český Těšín
tel.: 558 761 216, fax: 558 761 223, IČ: 00305847
e-mail: radim.jez@muzeumct.cz

Články v tomto periodiku jsou recenzovány nezávislými recenzenty.

Časopis je evidován v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice.

Nevyžádané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí. Za obsahy článků zodpovídají autoři.
Při úpravě rukopisu je nutno řídit se pravidly zveřejněnými na adrese: http://www.muzeumct.cz/pokyny_pro_autory/.

Časopis lze zakoupit v pobočkách Muzea Těšínska: v Historické budově Muzea Těšínska v Českém Těšíně,
v Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích, v Kotlově dřevěnce v Havířově,
v Archeoparku v Chotěbuzi-Podoboře, v Muzeu trojmezí v Jablunkově a dalších partnerských institucích.

Rozšiřuje vydavatel. Předplatné nebo jednotlivá čísla si lze objednat na výše uvedené adrese či tel. č. 558 761 225.

Vychází dvakrát ročně, cena jednoho výtisku je 100 Kč, celoroční předplatné činí 200 Kč + poštovné.
Členové Klubu Muzea Těšínska získávají časopis v rámci ročního předplatného 300 Kč.

Na obálce: Výřez z mapy Těšínska Jonáše Nigriniho s kartuší, která obsahuje erb lotrinských vévodů a latinský název díla
(v překladu: Těšínské knížectví v Horním Slezsku s přilehlými sousedními královstvími, zejména Uherskem a Polskem,
také s Moravským markrabstvím a dalšími okrsky. Speciální mapa upřímně načrtnuta Jonášem Nigrinim, uherským členem
evangelické školy v Těšíně). Kartuš přidržují dva štitonoši v hajduckých krojích. Scénu doplňuje symbolické ztvárnění pramenů
řek Olše a Visly a znaky měst Jablunkova, Těšína, Frýštátu, Skočova a Strumene, r. 1732, Muzeum Těšínska

Identifikační číslo: ISSN 0139-7605

Evidenční číslo MK ČR: E 11319

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní poštou v Ostravě
č. j. 2726/92-P/1 ze dne 30. 11. 1992.

Vydává Muzeum Těšínska, příspěvková organizace zřizovaná Moravskoslezským krajem

www.muzeumct.cz

www.archeoparkchotebuz.cz

MUZEUM TĚŠÍNSKA

ISSN 0139-7605

